

„Bez wątpienia jest tu fajnie; ale prawdziwy dom, to własny dom...”

data aktualizacji: 2023.11.23 autor: Redakcja

(Fot.UNICEF_Babajanyan)

Dzieci w Polsce mówią o zdrowiu psychicznym, edukacji i integracji w obliczu wojny w Ukrainie w najnowszym raporcie UNICEF, Plan International i Save the Children

To pierwszy w Polsce raport trzech organizacji, które konsultowały się z dziećmi i wysłuchały ich głosu w sprawie edukacji, spójności społecznej, zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego oraz ich prawa do partycypacji.

Warszawa, listopad 2023 r. – Trzy międzynarodowe organizacje działające na rzecz ochrony dzieci w Polsce opublikowały raport z badania subiektywnego dobrostanu dzieci i młodzieży mieszkającej w Polsce w obliczu wojny w Ukrainie. Raport opiera się na głosach i opiniach dzieci, przedstawionych na podstawie wykonanych przez nie zdjęć i wyrażonych podczas konsultacji.

W badaniu wzięła udział ponad setka dzieci z Ukrainy i Polski, które obecnie mieszkają w Warszawie, Wrocławiu i Krakowie. Jego celem było głębsze zrozumienie wyzwań stojących przed dziećmi uchodźcami z Ukrainy i dziećmi ze społeczności przyjmujących, wyrażonych za pomocą ich własnych słów i obrazów, a także zidentyfikowanie możliwości poprawy ich dobrostanu. W ramach badania dzieci pokazały, jak doświadczają życia w Polsce, robiąc zdjęcia na ważne dla nich tematy i prowadząc konstruktywne dialogi. Metodologia photovoice, w ramach której uczestnicy są zapraszani do robienia zdjęć na określone tematy, to kreatywny, innowacyjny i skuteczny sposób prowadzenia badań. Metoda ta pozwala także dzieciom na zabranie głosu w przedmiocie badań, gdyż to one go współtworzą. Zebrano także informacje na temat „świata wokół dzieci”, dlatego też konsultacje z dziećmi z Ukrainy odbywały się w grupach, z udziałem ich polskich rówieśników.

„Obecnie w Polsce aktywnie zarejestrowanych jest 957 000 uchodźców z Ukrainy. Około 380 000 z nich to dzieci. Niemal dwa lata od eskalacji wojny w Ukrainie dziewczęta, chłopcy i ich rodziny wciąż każdego dnia stają w obliczu kryzysu humanitarnego”, mówi Sue Ellen Stefanini, Szefowa Misji Plan International Poland.

- Dzieci z Ukrainy wyrażały uczucia tęsknoty za ludźmi, zwierzętami domowymi i miejscami, które pozostawiły w swym rodzinnym kraju.
- Wiele dzieci z Ukrainy twierdziło, iż w swym codziennym życiu odczuwa stres i martwią ich problemy finansowe i mieszkaniowe, z którymi zmagają się ich rodziny.
- Wielu starszych uczestników z Ukrainy (w wieku 14-17 lat) informowało o podjęciu pracy w niepełnym wymiarze godzin, aby zarobić na kieszonkowe, jednakże trudno im było znaleźć pracę, gdyż nie mówią wystarczająco płynnie po polsku; stanowiło to dla nich dodatkowe zmartwienie.
- Samotność była uczuciem najczęściej opisywanym przez dzieci z Ukrainy, we wszystkich grupach wiekowych, zarówno przez chłopców jak i dziewczynki, a za jej przyczynę wskazywano brak nawiązania głębokich przyjaźni w Polsce.
- Dzieci z Ukrainy mówiły, iż uprawianie sportu, uczestnictwo w zajęciach rękodzielniczych i artystycznych organizowanych przez społeczne ośrodki działające na rzecz uchodźców, jak również kontakt z przyrodą, ludźmi i zwierzętami pomagały im w radzeniu sobie z trudnymi emocjami. Niektórzy uczestnicy badania mówili, że poczuli się przytłoczeni odczuwanym stresem, popadali w apatię lub próbowali radzić sobie zbyt długo śpiąc lub jedząc zbyt wiele.
- Większość dzieci z Ukrainy pozytywnie reagowała na pomysł otrzymywania informacji za pośrednictwem mediów społecznościowych na temat zajęć organizowanych dla ludzi młodych z Ukrainy mieszkających w Polsce, a także wyrażała wdzięczność organizacjom, które zajęcia takie organizują.
- Nieco ponad połowa uczestników z Ukrainy powiedziała, że chcieliby porozmawiać z „jakimś specjalistą” na temat stanu ich zdrowia psychicznego.
- Niektóre dzieci informowały, że mają dostęp do wsparcia psychospołecznego, lecz doceniali oni takie usługi tylko wtedy, gdy dostępne były w języku ukraińskim. Dzieci mówiły, iż głównym powodem uczestniczenia w sesjach psychologicznych były próby radzenia sobie z dystresem powodowanym przez kłótnie w domu.

Wyzwania i szanse związane z polskim i ukraińskim systemem edukacji

- Niemal połowa dzieci z Ukrainy, które wzięły udział w badaniu, uczęszczało zarówno do szkoły polskiej, jak i byli uczniami szkoły ukraińskiej w trybie zdalnym. Pozostałe dzieci uczęszczały albo do szkoły polskiej, albo do ukraińskiej.
- Dzieci, które uczęszczały do szkoły polskiej informowały, że chociaż muszą zmagać się z wieloma wyzwaniami, takimi jak bariery językowe i przystosowanie do nowego systemu kształcenia, to jednak chodzenie do szkoły stanowi pewien stały element dnia oraz daje możliwości kontaktu społecznego z rówieśnikami, jak również nauczania się języka polskiego. Doceniają one również wsparcie zapewniane przez niektórych polskich nauczycieli i tzw. asystentów międzykulturowych.

- Jednakże mniej niż połowa uczestników badania przybyłych z Ukrainy twierdziło, że czują, iż mogą otwarcie wypowiadać swe opinie w szkole w Polsce; zwłaszcza młodsze dzieci (w wieku 8-13 lat) czuły się mniej pewnie pod tym względem.
- Uczestnicy badania, którzy uczęszczali do szkoły ukraińskiej w trybie online, wyrażali raczej negatywne opinie na temat swej edukacji. Mówili o zmęczeniu nadmiernym czasem spędzonym przed ekranem komputera oraz frustracji spowodowanej, ich zdaniem, złą organizacją lekcji. Niemniej te osoby, które mogą spotykać się z rówieśnikami w ośrodkach oraz uzyskać bezpośrednie wsparcie ukraińskich nauczycieli i wychowawców, doceniały te możliwości.
- Starsi uczestnicy, którzy uczęszczają tylko do szkoły ukraińskiej, wyjaśniali, że decyzja ta związana jest z faktem, iż gdyby zapisali się do szkoły polskiej, ich edukacja trwałaby dłużej.
- Starsze dzieci z Ukrainy, które uczęszczają do szkół w ramach obu systemów, są pełne niepokoju i troski o przyszłość swej edukacji i możliwości wyboru programów w celu kontynuowania nauki po ukończeniu szkoły średniej. Nie mają oni dobrej wiedzy na temat opcji w tym zakresie dostępnych im w Polsce lub w innych krajach Unii Europejskiej.

Trudności dzieci z Ukrainy w integracji w ramach polskiego społeczeństwa

- Uczestnicy badania z Ukrainy nie mają w Polsce poczucia przynależności. Pytani o to, czy oni sami i ich rodziny chcieliby zostać w Polsce, mniej niż połowa uczestników odpowiedziała twierdząco; niemniej starsi uczestnicy badania mieli w tym zakresie większą pewność niż dzieci młodsze. Kilko uczestników powiedziało, że mają na ten temat inne zdanie niż ich matki.
- Niektóre dzieci z Ukrainy informowały, że w szkole są dyskryminowane, zarówno przez nauczycieli, jak i kolegów i koleżanki z klasy; a także w miejscu zamieszkania, zarówno przez dorosłych, jak i rówieśników, oraz w środkach komunikacji publicznej, zwłaszcza jeżeli rozmawiają po ukraińsku.
- Dzieci z Ukrainy oraz ich polscy rówieśnicy często wspominali o nacjonalistycznych w swej wymowie opisach zdarzeń historycznych, które podsycają stereotypy i prowadzą do podziałów.
- Uczestnicy badania z Ukrainy silnie odczuwają różnice w osobistym doświadczeniu oraz kulturze względem ich polskich rówieśników. Bariery w kontaktach między tymi grupami jest język oraz wartościowy czas spędzany wspólnie: w większości miejsc, w tym w polskich szkołach, dzieci polskie i ukraińskie raczej trzymają się razem w swych odrębnych grupach narodowych.
- Dzieci z Ukrainy mówią, iż bardziej znaczące interakcje mają z niektórymi polskimi dorosłymi (wychowawcami, właścicielami mieszkań lub domów, itp.) niż z polskimi rówieśnikami, i że bardzo sobie te relacje cenią. Niektórzy dorośli z Polski postrzegani są jako wzór warty naśladowania.
- Wsparcie ze strony innych Ukraińców, zazwyczaj osób, które przybyły do Polski jeszcze przed wybuchem wojny, ma dla dzieci z Ukrainy zasadnicze znaczenie w zrozumieniu i poruszaniu się w ramach polskiego społeczeństwa.
- Kiedy uczestnicy badania z Polski i Ukrainy mieli wystarczające możliwości głębokiej indywidualnej wymiany z innymi, przypominali sobie pozytywne doświadczenia, zgodne spędzanie czasu oraz budowanie przyjaźni.

Pełny raport w języku polskim oraz skróconą wersję przyjazną dzieciom można znaleźć tutaj:

<https://www.unicef.org/eca/pl/reports/%E2%80%9Ebez-w%C4%85tpienia-jest-tu-fajnie-ale-prawdziwy-dom-w%C5%82asny-dom>